

Zikmund Winter –Malé historie a třisky

Jak kronikář Hájek nabyl schovance

V knize smluv pražských roku 1532 čte se, že Jan Kotrč z Horažďovic a Anna, manželka jeho, lidé staří, syna svého Diviše, pacholátko, pro nedostatek své živnosti „dědičně“ dali ctihodnému knězi Václavu Hájkovi z Libočan, děkanu karlštejnskému, tak, aby ho měl, sobě ho choval, že oni jemu toho Diviše na časy věčné zas sobě vzítí nemají skrze sebe ani skrze žádného člověka. Nestojí sic v knize, že Hájek chlapce si koupil, že zaň rodičům zaplatil, ale dělo se to vždy, když chudí lidé zříkali se dítěte.

- 1) Převyprávěj text soudobou řečí.
- 2) Kde našel Z. Winter tento záznam?
- 3) Kdo byl Václav Hájek z Libočan?
- 4) Najdi, kde končí vlastní výpis z archivních listin a kde začíná osobní autorův komentář.

Vina a trest

Zámožná paní Kateřina Odolenova, majitelka domu rynkovního s pivovarem v Novém Městě pražském, „obírala se a šla vůkol falešnou mincí a falešnými penězi“. Byla lapena a měla proto ztratit hrdlo roku 1451. Ale konšelé novoměstští „hledíce milosrdenství“, učinili s ní milost, vzali jí však za to dům i s pivovarem. Tu však požádal urozený pan Jiřík z Kunštátu a Poděbrad, správce zemský a pozdější král, aby ten dům se vším příslušenstvím konšelé darem dali Janu Čechovi, jenž byl služebníkem správcovým. I dali na tak mocnou přimluvu milí konšelé témuž Janovi ten dům na rynku i se vším, co bylo v tom domu ke jmění, držení a dědičné vladařství, beze všech odpor a překážek Kateřiny Odolenové. – Paní Kateřina vstěhovala se z vězení do bývalého domu svého a tam žila – snad šťastně – až do smrti své s mužem svým. A tím manželem byl právě Jan Čech, služebník Jeho Milosti pana Jiříka z Poděbrad.

rynkovní dům – dům na rynku (náměstí)

- 1) Kde se příhoda udála?
- 2) Proč měla být potrestána na hrdle?
- 3) Jak situace dopadla?
- 4) Jak starý je tento příběh korupce?

Podivná móda

Na hraně 16. a 17. století – a možná dřív – měli urození pánové tu duchaplnou módu, že barvili svým koním hřívy a ocasy barvou, beze vši pochybnosti nápadnou a řvavou. Opravovali přírodu. Jan Diviš ze Žerotína psal v roce 1614 hraběti Františku Thurnovi, aby mu zjednal a dodal „tureckou barvu na barvení hřív a ocasů kočovských koní“ (tj. koní do kočáru). Prý jich miní dvanáct obarvit. Přitom pán si stěžuje, že mu několik koní kočovských pošlo, patrně těm chudákům dosavadní barvy nešly k duhu. Proto s tureckou na to.

- 1) Proč chtěl Diviš ze Žerotína dovézt barvu?
- 2) Proč zrovna z Turecka?
- 3) Jaký postoj Winter k ději zaujímá?

Nespravedlnost

Roku 1606 prali se U Rozsypalů v Praze dva kočí pro dva krejcary. Poražený slul Klouček. Vítězovo jméno nezapsáno. Ten vítěz dareba při rvačce provedl toto d'ábelství: chytil Kloučka zuřivě a stáhl z něho košili dolů, načež mu spadly plundry samy sebou a „vostal nahej“ před tváří mnohých žen, které se tomu dívaly. Protivník položil na zem nahého Kloučka, sedl na něho a hryzl ho. A když mu dostatečně přitloukl, šel po svých. Nato uražený cech kočovský

nežaloval vítěze pro zbití spolubratra, ale žaloval spolubratra Kloučka, „že běhal nahej po ulici bez košile“. A to je nespravedlnost.

plundry – široké kalhoty

- 1) Kdo a proč se pral?
- 2) Co provedl vítěz? Co Klouček?
- 3) Kdo z nich byl potrestán?
- 4) Za co?

Protekcce a jistota

Jest obecně známo, že ne jeden z defraudantů dostal se k úřednímu místu svému, jehož zneužil, protekcí, přimluvami. Odporovalo by se při obsazování choulostivých míst, když není žadatel jináč známý než přimluvou dobrého člověka, užívati toho způsobu, jaký oblíben byl na panstvích královských v Čechách při všech jakýchkoli úřednících, kteří měli s penězi co činiti. Například roku 1609 zjednal se do pivovaru na panství brandýské za sládka Václav Stehlík čili Čechpivo, ale než ho vpustili do pivovaru, musili za něho tři měšťané slíbiti, „že se bude věrně chovati, aby v důchodu císařském žádného zmenšení nebylo“ – a poněvadž sliby jsou věc dosti laciná – museli se nadto oni tři měšťané knihami zapsati, že ručí za něho svými statky, tedy celým jměním. Kdyby dnes takový dobrý muž, jenž protěžuje, měl ručiti vším jměním za „upřímnost“ některého mladého pána, poškrábal by se za uchem a nechal by toho.

defraudant – ten, kdo se dopouští zpronevěry

- 1) Převeď text do soudobé podoby.
- 2) Kolik lidí se muselo za nového sládka zaručit?
- 3) Čím museli ručit?
- 4) Jak komentuje Winter tuto situaci?

Winter a Rakovník

Zikmund Winter po studiu filosofie nastupuje r. 1873 na reálku v Pardubicích jako suplent. Po roce přechází na reálku – už jako skutečný učitel (dějepisu, zeměpisu a příležitostný učitel češtiny a němčiny) - do Rakovníka, kde setrvává plných 10 let.

V době rakovnického působení mu zemře matka, 1876 si přivede z Pardubic ženu, narodí se jim zde všechny tři děti (dorostly jen dvě - Jaroslav a Josefina).

V krátkém čase se Winter zapojil do kulturního dění ve městě. Zpíval sólově i s rakovnickým pěveckým kvartetem. Přispíval ke společenskému významu tehdejších spolkových institucí – především Pěvecko-hudebního spolku. Zpíval barytonové party, dotvářel programy a repertoár, psal přednášky z hudební historie, texty ke skladbám. Ve studentském spolku Vesna spolupořádal divadelní představení, zábavy, plesy a uspořádal spolkovou knihovnu. Opěrným sloupem spolkového a osvětového života se v 70. letech stala Měšťanská beseda - Winter tady opět zpíval, hrál divadlo, věnoval se režii. Aktivně se účastnil nebo byl sám organizátorem řady kulturních a společenských akcí, oslav a výročí.

Odborný zájem o historii města začal Winter projevovat ve druhé polovině rakovnického působení. Zajímala jej stará městská architektura. Propagoval navrácení gotické podoby rakovnickému chrámu a významně přispěl k záchraně Pražské brány. Zájem o historii jej přivedl do městského archívu a určil tak další směr jeho odbornému i literárnímu vývoji.

Převážná část listinných památek rakovnického archívu se vztahovala ke století šestnáctému, kdy město prožívalo hospodářský i kulturní vzestup. Většinou se jednalo o dobové soudní spory. Z tohoto materiálu vytěžil první povídky. Nazval je obrázky, malé historie, třísky (1. díl - Starobylé obrázky z Rakovnicka z r. 1886, druhý z roku 1888 již jen Rakovnické

obrázky). Nepíše o známých lidech, nebo velkých událostech. Hlavními hrdiny těchto „obrázků“ jsou skuteční obyvatelé města a jejich každodenní život, potřeby a starosti.

V časech volna se Winter připravoval k rigorózním zkouškám. K nim se dostal až v březnu roku 1879 a 7.7. se konala promoce.

V roce 1884 odchází do Prahy, kde vyučuje až do penze v roce 1907. V Praze pokračuje ve studiu archívů. Jeho další knihy mají už podobu novely (rozsáhlejší povídky). Roku 1912 umírá.

WINTER, Zikmund. *Malé historie a třísky*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství, 1987.

Zikmund Winter. *Muzeum T. G. M. Rakovník* [online]. 2000-2009 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.muzeumtgm.cz/cz/zikmund-winter/Zikmund-Winter>

- 1) Kdy žil Winter v Rakovníku?
- 2) Co zde dělal?
- 3) Jak se zapojil do kulturního života?
- 4) Kde čerpal náměty pro své krátké studie a povídky?
- 5) Kdo jsou hrdiny studií a obrázků? Jaké prožívají události?
- 6) Jakým jazykem psal?
- 7) Jak se jmenuje známá Wintrova povídka umístěná do Rakovníka?

Řešení:

Jak kronikář Hájek nabyt schovance

- 1) Jan Kotrč a jeho žena Anna byli staří a chudí, proto své malé dítě dali Václavu Hájkovi a podpisem stvrdili, že mu ho nikdo nevezme.
- 2) V knize pražských smluv.
- 3) Hájek byl český kronikář, spisovatel a nejprve utrakvistický, od roku 1521 katolický kněz. (zemřel 1553).
- 4) Poslední souvětí je autorovo hodnocení.

Vina a trest

- 1) V Praze na Novém Městě.
- 2) Falšovala nebo platila falešnými penězi – a padělatelství se ve středověku trestalo velmi přísně.
- 3) Dostala milost, jen jí byl zabaven veškerá majetek. Jenže na přímluvu Jiřího z Poděbrad byl věnován Janu Čechovi – jejímu manželovi.
- 4) 561 let.

Podivná móda

- 1) Aby mohl obarvit hřívu a ocas kočárovým koním.
- 2) Domácí se mu neosvědčila – koně po ní hynuli.
- 3) Zaujímá ironický nebo satirický postoj.

Nespravedlnost

- 1) Dva kočí kvůli nepatrnému obnosu.
- 2) Ten vítězný svlékl protivníka, porazil ho na zem, pokoušel a zbil ho. Klouček neudělal nic.
- 3) Klouček.
- 4) Že byl na veřejném místě nahý.

Protekce a jistota

- 1) Je známá věc, že mnohý z podvodníků se na úřednické místo dostal protekcí. Winter navrhuje, aby se v případech, že uchazeče nikdo nezná, využila středověká metoda.
- 2) Tři měšťané (tedy s majetkem).
- 3) Celým svým majetkem.
- 4) Je si jistý, že dnes by nikdo nechtěl ručit majetkem – a tedy by se za nikoho nepřimlouval.

Winter a Rakovník

- 1) 1874 – 1884
- 2) Vyučoval dějepis, zeměpis, češtinu a němčinu.
- 3) Zpíval, hrál divadlo, organizoval kulturní a společenské akce, uspořádal knihovnu. Zajímal se o architekturu a místní stavební památky.
- 4) V rakovnickém archivu.
- 5) Prostí lidé. Prožívají svůj každodenní život – Wintra zajímalo, co jedli, jak mluvili, co řešili, jak studovali, léčili se, za co byli souzeni, jak se hájili, věci kolem pivovarnictví...
- 6) Jeho jazyk je záměrně archaický. Při archívním studiu se detailně seznámil s dobovými výrazovými prostředky a dovedl je mistrně využít tak, že čtenář je díky podrobně popsanému prostředí, reáliím a dobovým frázím i s hrubými obraty zcela vtažen do příběhu
- 7) Nezbedný bakalář